

Desertören vid Flenberget

I Karl-Erik Forsslunds bok ”Med Dalälven från källorna till havet” står det om Flenarna, en fäbod ca en mil söderut från Sollerön:

”Den förste som bodde i Flenarna hette Bråmå Jöns. Han och bergtrollen umgicks som goda grannar. En gång kom han hit för att skära fallrågen, det var ett besvärligt göra, och han sa för sig själv: I våndet int fast i skuld djäv bort je tjyr, um i ädd aft rujen åvskurin däst i morgu. Under natten hörde han någon ropa uppe i fallet: Gör band å bitt, vi få en ko i morgon. Och på morgonen fann han rågen skuren och ena kon borta ur fjaset.”

Ungefär 1.5 km från Flenarnas fäbod, nedanför Myckelgrav ligger Bråmåbacken. Där finns spår efter odlingar, en källargrop klädd med kullerstenar och rester av en spis av tegel.

Av en tillfällighet fick vi ”från nätet” en lista på ättlingar till Bråmå Jöns. Han kallas där soldaten Bram och var född 1600 eller 1605. Det krig han deltog i måste ha varit trettioåriga kriget i Tyskland. Jag har försökt att på Krigsarkivet i Stockholm ta reda på vad han hette när han blev utskriven till soldat. Det gick inte, för arkivet från den tiden var i dålig ordning. Så skildrar också Peter Englund 1600-talets krig. Soldatskaror drog omkring, härjade och plundrade och visste knappt om mötande styrkor var vänner eller fiender. Många struntade i kriget och gick hem till Sverige. Så gjorde nog Bram. Hot om dödsstraff hängde över en desertör. Vart skulle han ta vägen?

Den tryggaste platsen Bram kunde tänka sig var nog fäbodarna. Han slog sig ner på den höga backen ovanför Flenarna. Där hade han bra utsikt över trakten och kunde se om någon närmade sig. Enligt sägnen var han ensam. Det var bara trollen som hjälpte honom. Men enligt listan från kyrkobokföringen hade han minst en son. Han måste ha haft en kvinna, troligen i Flenarnas fäbod och på vintern i Bengtsarvet, eftersom Flenarnas fäbod hörde till Bengtsarvet.

Enligt sollerömålets grammatik ändras ibland vokalen när ordet får en annan ställning i satsen, bak blir båkå, flas blir flåså till exempel. När namnet Bram, enligt språkbruket i Dalarna, skulle stå före dopnamnet blev det Bråmå Jöns.

Någon generation senare flyttade en Bråmås Nils från Bengtsarvet till östra delen av ön och gjorde fäboden där till en by, Bråmåbo. Några flyttade till Häradsarvet och började kalla sig Löv efter den gård de förvärvade. En Bråmås Anders gifte sig med Nisis Karin och flyttade till hennes hemgård i Gruddbo. De två pojkarna som växte upp där kallades för Nisispojkar. Det var trångt i den fjorskammare de bodde i, så när Måsgården vid Korsgatan blev till salu för att ägaren flyttat till södra Dalarna, köpte Bråmås Jöns den nuvarande Bråmågården, med hjälp av pengar från sin hustru Sarlars Margits hemgård. Deras äldsta dotter Karin (Vik) berättade för mig hur roligt det var att flytta till gården vid Korsgatan. Barnen sprang över det stora stuggolvet. Det var annat än den lilla fjorskammaren i Nisisgård.

Några Bråmås-karlar dyker upp i socknens protokoll. Mycket stolt var nog den Bråmås Jöns som i egenskap av kyrkvård fick vara med och lägga en av de sista fyra stenarna på den nya kyrkans valv.

Det är många av oss som får vara glada för att soldaten Bram gjorde det enda vettiga i sin situation – nämligen att gå hem och inte låta sig dödas i kriget.

Gudrun Bråmås